

सोलार कुकर

सोलार कुकर सौर्य ऊर्जाको प्रयोगबाट खाना पकाउन तथा पानी उमाल्न प्रयोग गरिने उपकरण हो । मध्य दिनमा सौर्य ऊर्जाको प्रयोगबाट खाना पकाउनु सोलार कुकर प्रयोगको उदाहरण हो । खाना पकाउने तथा पानी उमाल्ने प्रयोग बाहेक फर्काईएको खाना तताउन/सेकाउनमा समेत सोलार कुकरको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

सोलार कुकरको प्रयोगका फाईदाहरू

- दाउरा वा मट्टितेलको बचत
- धुवाँरहित
- सफा
- सजिलो
- न्यून सञ्चालन खर्च
- समय र श्रमको बचत

खाना पकाउनका लागि कुनै इन्धन प्रयोग गर्नु नपर्नु सोलार कुकरको मुख्य फाईदा हो । कुकर प्रयोग गर्दा सञ्चालन खर्च नलाग्नुका साथै इन्धन बाल्दा निस्कने प्रदुषण समेत नहुने हुँदा कुकरको महत्त्व अझ बढी छ । दाउरा खोज्न, दाउरा किन्न वा अन्य इन्धन किन्न लाग्ने समय र रकमको बचत गरि निःशुल्क प्राप्त हुने सौर्य उर्जाबाट यो प्रविधिको प्रयोग गरि खाना पकाउन

सकिन्छ । सौर्य कुकरले उपलब्ध गराउने तापबाट खाना पकाउन सकिने र सो ऊर्जा प्रयोग गर्दा भाँडा नडढने हुँदा खाना पकाउन साधारण खालका भाँडाहरू पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

कार्य तथा कार्य प्रकृया

सोलार कुकरको निर्माण गर्दा सौर्य किरणको माध्यमबाट १०० डिग्री सेन्टिग्रेड वा सो भन्दा बढी ताप प्रवाह हुने व्यवस्था मिलाइएको हुन्छ । यसरी उपलब्ध हुने ताप खाना पकाउन, तताउन र पानी उमाल्न समेत प्रयोग गर्न सकिन्छ । यस प्रकारको सोलार कुकरले खाना पकाउन आवश्यक ताप सूर्यको किरणबाट प्राप्त गर्ने हुँदा मध्य दिनमा मात्र प्रयोग गर्न सकिन्छ । त्यस्तै प्रयोगको समयमा सूर्यको चहकिलोपन (Solar radiation) को उपलब्धतामा उपकरणले प्राप्त गर्ने तापको मात्रा निर्भर गर्छ । सोलार कुकरहरूमा ऐनाको प्रयोग गरी सौर्य किरणलाई एउटा निश्चित बिन्दुमा फर्काइएको हुन्छ जहाँ पकाउने भाँडो राखिएको हुन्छ । साथै यस किसिमको सोलार कुकरमा सूर्यका किरणलाई ऐना मार्फत फर्काई (Reflection) घर भित्र पनि खाना पकाउन सकिन्छ, जसलाई शेफ्लर (Scheffler) कुकर भनिन्छ । यस्ता कुकरहरूलाई सहि तवरले काम गर्न सिधा सौर्य किरणको आवश्यकता पर्दछ ।

अर्को प्रकारको सोलार कुकर भनेको बन्द बाकस सोलार कुकर हो । यस प्रकारको कुकरमा ताप प्रतिरोधक वस्तुले बन्द गरिएको बाकसको प्रयोग गरिन्छ, जसमा बाकसलाई शिसाले छोपिएको हुन्छ । बाकसको भित्री तल्लो भागमा कालो रङ्ग पोतिएको हुन्छ । यस्ता बाकस भित्र पकाउने भाँडो राखिन्छ र बाकस भित्रको तापले उक्त भाँडोमा राखिएका खाना पाकदछ ।

सञ्चालन र मर्मत

स्तरीय तवरले बनाइएको सोलार कुकरको लागि न्यूनतम मर्मतको आवश्यकता पर्छ । छोपिने शिसा र अन्य भित्री भागको सरसफाई नियमित रूपमा गर्नु आवश्यक हुन्छ जुन स्वस्थ खाना पकाउनको लागि पनि आवश्यक छ । कुकरका कुनै भाग विग्रिएमा त्यो बदल्नु पर्ने हुन्छ । राम्रो तवरले बनाइएका सोलार कुकरको आयु १० देखि १५ वर्षको हुन्छ तर शेफ्लर (Scheffler) कुकर वा अन्य ऐना प्रयोग गरिएका कुकरहरूमा रहने ऐना भने ५ वर्षमा फेरुनु पर्ने हुन्छ ।

नवीकरणीय उर्जा आयोजनाको सहयोग

नवीकरणीय उर्जा आयोजनाले विभिन्न जिल्लाका विद्यालयहरूमा सीमित संख्यामा मध्यम आकारका सोलार कुकर खरिद तथा जडान गर्न आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने छ । "शिक्षाको लागि खाद्यान्न" नामक कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाहरूमा मात्र यस्तो सहयोग उपलब्ध गराइने छ । यसरी उपलब्ध गराइने सोलार कुकर चिया पकाउन, पिउने पानी तताउन वा २० देखि ५० जना सम्मकालागि दिउँसो खाजा तयार गर्न प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

लागत

चलनचलतीका कुकरहरूमा भन्दा सोलार कुकरहरूको प्रारम्भिक लागत बढि हुन्छ। सोलार कुकरको सञ्चालन खर्च कम हुने हुँदा लगानी गरिएको रकम छोटो समयमा नै असुल हुन्छ। एउटा १० वर्ग मिटरको सेफलर कुकरको लागत रु. २,००,०००- देखि रु. ३,००,०००- सम्म पर्दछ। यस्तो सोलार कुकरले ५० जना देखि १०० जना सम्मका लागि दिउँसोको खाजा पकाउन सक्छ। नवीकरणीय ऊर्जा आयोजनाको सहयोग कार्यक्रम अनुसार परियोजनाले यस प्रकारका सोलार कुकरको जडान र ढुवानीका लागि पुर्ण अनुदान दिन्छ।

कुकरमा जोडिएका ऐना तथा अन्य भाग फुटेमा त्यो फेरुपर्ने र अन्य सामान्य मर्मतका लागि समेत केही रकम आवश्यक पर्ने हुँदा यसका उपभोक्ताहरूबाट केही रकम सङ्कलन गरि उक्त रकम कुकरको जडान पश्चात आईपर्ने खर्चका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ।

थप जानकारीका लागि

मुख्य कार्यालय: नवीकरणीय ऊर्जा आयोजना
धोविघाट, ललितपुर, पोष्ट बक्स न. २३०२८

फोन: ०१-५५२००६८, ५५२५५५१ फ्याक्स: ०१-५५३०६२५
E-mail: repinfo@aepc.gov.np, Website: www.rep.com.np

मध्य-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र

नवीकरणीय ऊर्जा आयोजना
क्षेत्रीय कार्यालय बाँके, कारकावो-०, बाँके
फोन: ०८१-५५०३१८
E-mail: rep_npj@ntc.net.np

सुदूर-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र

नवीकरणीय ऊर्जा आयोजना
क्षेत्रीय कार्यालय डोटी, दिपायल-सिलगढी
न.पा.-२, सिलगढी, फोन: ०८४-४२०१६३
E-mail: rep_dotii@ntc.net.np

युरोपेली संघको सहयोगमा संचालित आयोजना

युरोपेली संघ शान्ति र समृद्धिका लागि काम गर्न प्रतिवद्ध २० प्रजातान्त्रिक मुलुकहरूको संयुक्त परिवार हो। ५० वर्षको विस्तार र सामुहिक प्रयासबाट क्रमिक रूपमा आफ्ना ज्ञान, साधन श्रोत र लक्ष्यहरूलाई समायोजन गर्दै युरोपेली संघ साँस्कृतिक विविधता, सहनशिलता तथा व्यक्तिगत स्वतन्त्रतालाई संस्थागत गरी स्थायित्व, प्रजातन्त्र र दिगो विकासको नमुना स्थापित गर्न सफल भएको छ।

युरोपेली संघ आफ्ना उपलब्धि तथा मूल्य-मान्यताहरू संघ बाहिरका राष्ट्र र जनता माझ बाँड्न प्रतिवद्ध रहेको छ।

सौर्य कुकरका लागि लक्षित जिल्लाहरू

लक्षित जिल्लाहरू

यो प्रकाशन युरोपेली संघको सहयोगमा प्रकाशित गरिएको हो। यस प्रकाशनमा व्यक्त गरिएका विचार तथा सामाग्रीहरू आयोजनाका नीजि विचार तथा जिम्मेवारी हुन्। यसले कुनै प्रकारले पनि युरोपेली संघको दृष्टिकोण प्रतिबिम्बित गर्दैन।

युरोपेली संघको सहयोगमा संचालित

नवीकरणीय ऊर्जा आयोजना

सौर्य ऊर्जाबाट खाना पकाउने

युरोपेली संघको सहयोगमा
संचालित आयोजना

नेपाल सरकारद्वारा कार्यान्वयन
गरिएको आयोजना